

1.	Wprowadzenie. System finansowy we współczesnej gospodarce rynkowej (Zbigniew Polański)	17
1.1.	System finansowy a system ekonomiczny i system społeczny	17
1.2.	Funkcje systemu finansowego	19
1.3.	Struktura systemu finansowego	22
	1.3.1. Rynkowy system finansowy	22
	1.3.2. Publiczny system finansowy	44
	1.3.3. System finansowy: spojrzenie ogólne	57
1.4.	Pieniądz	58
	1.4.1. Istota i cechy współczesnego pieniądza	58
	1.4.2. Bank centralny jako instytucja publiczna	61
1.5.	System finansowy jako środowisko funkcjonowania podmiotów sfery realnej	63
	Literatura	65
Część pierwsza. Rynkowy system finansowy		
2.	System bankowy (Bogusław Pietrzak)	69
2.1.	Istota systemu bankowego w gospodarce rynkowej	69
	2.1.1. Struktura i czynności systemu bankowego	69
	2.1.2. Kreowanie pieniądza przez system bankowy	75
	2.1.3. Zarządzanie aktywami i pasywami banku komercyjnego – optymalizacja wyniku finansowego i minimalizacja ryzyka	79
	2.1.4. Bank centralny w gospodarce rynkowej	85
2.2.	System bankowy w Polsce	90
	2.2.1. Podstawowe kierunki ewolucji	90
	2.2.2. Stan polskiego systemu bankowego	93
	2.2.3. Perspektywy rozwoju	108
	Literatura	113
Aneks. Kreowanie pieniądza w ujęciu „mnożnikowym” (Zbigniew Polański)		
	Literatura	122
3.	Polityka pieniężna (Zbigniew Polański)	123
3.1.	Bank centralny i polityka pieniężna	123
	3.1.1. Specyfika banku centralnego	123
	3.1.2. Cele i strategie polityki pieniężnej	124
	3.1.3. Instrumenty polityki pieniężnej	128
	3.1.4. Mechanizm transmisji impulsów monetarnych	135
3.2.	Polityka pieniężna w Polsce	139
	3.2.1. Przemiany uwarunkowań prawnoinstytucjonalnych	139
	3.2.2. Polska jako „otwarta gospodarka”: rozwój systemu kursu walutowego	142
	3.2.3. Ewolucja polityki NBP	149
	3.2.4. Dylematy polityki pieniężnej w Polsce	161
	Literatura	162
Aneks. Kreowanie pieniądza w ujęciu skonsolidowanego bilansu systemu bankowego (Zbigniew Polański)		
	Literatura	167
4.	Internacjonalizacja systemu finansowego (Edmund Pietrzak)	168
4.1.	Liberalizacja dewizowa jako główny mechanizm umiędzynarodowienia systemu finansowego	168
4.2.	Liberalizacja dewizowa a wymienialność walut. Standardy wymienialności	169
4.3.	Warunki i koncepcje wymienialności walut w praktyce międzynarodowej	175
4.4.	Wewnętrzna wymienialność złotego (styczeń 1990 r. – czerwiec 1995 r.)	182
4.5.	Złoty jako waluta wymienialna według standardu MFW (czerwiec 1995 r. – grudzień 1998 r.)	185
4.6.	Złoty jako waluta wymienialna według wymagań OECD (styczeń 1999 r. – wrzesień 2002 r.)	189
4.7.	Złoty jako waluta wymienialna według wymagań Unii Europejskiej (od października 2002 r.)	193
	Literatura	196
5.	Międzybankowy rynek pieniężny (Piotr Szpunar)	197
5.1.	Rynek lokat międzybankowych	198
5.2.	Organizacja rynku lokat międzybankowych	202
5.3.	Rozwój i aktywność rynku lokat międzybankowych	207
5.4.	Bank centralny na rynku pieniężnym	211
5.5.	Płynność sektora bankowego a instrumenty polityki pieniężnej	218
5.6.	Rynek bonów pieniężnych NBP	224

5.7.	Rynek bonów skarbowych	226	
5.8.	Perspektywy rozwoju międzybankowego rynku pieniężnego w Polsce		230
	Literatura	234	
6.	Pozostałe segmenty rynku pieniężnego (Marek Nowak)	235	
6.1.	Pojęcie i ogólna charakterystyka pozabankowego rynku pieniężnego		235
6.2.	Rynek papierów komercyjnych	236	
	6.2.1. Funkcjonowanie papierów komercyjnych w krajach rozwiniętych na przykładzie rynku amerykańskiego	239	
	6.2.2. Obliczanie dyskonta, stopy dyskonta i stopy rentowności papierów komercyjnych		240
	6.2.3. Procedura emisji papierów komercyjnych	243	
	6.2.4. Rynek pierwotny i rynek wtórny papierów komercyjnych		244
	6.2.5. Rating papierów komercyjnych	246	
	6.2.6. Znaczenie rynku papierów komercyjnych dla sektora przedsiębiorstw i sektora bankowego		248
	6.2.7. Rozwój rynku papierów komercyjnych w ostatnich latach i jego perspektywy		250
6.3.	Rynek certyfikatów depozytowych	253	
	6.3.1. Dwa segmenty rynku certyfikatów depozytowych	254	
	6.3.2. Perspektywy rozwoju rynku certyfikatów depozytowych		255
6.4.	Rynek wierzycelności przedsiębiorstw	255	
	6.4.1. Rozwój rynku wierzycelności przedsiębiorstw w latach dziewięćdziesiątych		256
	6.4.2. Obecny stan rynku wierzycelności przedsiębiorstw	257	
	6.4.3. Perspektywy rozwoju rynku wierzycelności przedsiębiorstw		259
	Literatura	260	
7.	Rynek kapitałowy (Mirosław Dusza)	261	
7.1.	Segment kapitałowy w gospodarce rynkowej	261	
	7.1.1. Definicja i funkcje rynku kapitałowego	261	
	7.1.2. Podstawowe instrumenty rynku kapitałowego	263	
	7.1.3. Przyczyny kryzysów giełdowych	269	
	7.1.4. Struktura współczesnego rynku kapitałowego	272	
	7.1.5. Przepiętwa. Specyficzny język rynku kapitałowego		275
7.2.	Rynek kapitałowy w Polsce	277	
	7.2.1. Podstawy prawne	278	
	7.2.2. Struktura instytucjonalna rynku	279	
	7.2.3. Podstawowe instrumenty finansowe	283	
	7.2.4. Historia najnowsza polskiego rynku akcji	287	
	7.2.5. Uwarunkowania rozwoju rynku kapitałowego w Polsce		291
	Literatura	294	
8.	Rynek walutowy (Edmund Pietrzak, Paweł Kowalewski)	295	
8.1.	Funkcje rynku walutowego	295	
8.2.	Rynek walutowy na świecie	296	
8.3.	Transakcje na rynku walutowym w Polsce	297	
	8.3.1. Transakcje natychmiastowe	297	
	8.3.2. Transakcje terminowe	298	
	8.3.3. Transakcje zamienne (swap)	299	
	8.3.4. Walutowe transakcje przyszłościowe (currency futures)		300
	8.3.5. Opcje walutowe	301	
8.4.	Rozwój rynku walutowego w Polsce	302	
	8.4.1. Pierwszy etap: początki rynku walutowego — lata 1990–1991		302
	8.4.2. Drugi etap: grudzień 1991 r. — maj 1995 r.	305	
	8.4.3. Trzeci etap: maj 1995 r. — kwiecień 2000 r.	308	
	8.4.4. Czwarty etap: rynek walutowy po upływnieniu kursu złotego w kwietniu 2000 r.		314
	8.4.5. Specyfika oraz uczestnicy polskiego rynku walutowego		320
8.5.	Regulacje prawne rynku walutowego	322	
8.6.	Euro a funkcjonowanie rynku walutowego w Polsce	323	
8.7.	Perspektywy rozwoju rynku walutowego w Polsce	324	
	Literatura	325	
9.	Rynek instrumentów pochodnych (Edmund Pietrzak)	326	
9.1.	Rozwój handlu instrumentami pochodnymi w skali świata	327	
9.2.	Definicja, rodzaje i zastosowanie instrumentów pochodnych	331	
9.3.	Najważniejsze rynki instrumentów pochodnych na świecie	336	

9.4.	Rozwój rynku instrumentów pochodnych w Polsce	345	
9.5.	Regulacje prawne handlu instrumentami pochodnymi w Polsce		351
9.6.	Perspektywy rozwoju rynku instrumentów pochodnych w Polsce		355
	Literatura	356	
10.	Rynek ubezpieczeniowy (Ewa Wierzbicka)	357	
10.1.	Klasyfikacja ubezpieczeń	357	
10.2.	Ryzyko w ubezpieczeniach	360	
10.3.	Funkcje i rodzaje ubezpieczeń	362	
10.4.	Powstanie rynku ubezpieczeń w Polsce	366	
10.5.	Aspekty ilościowe wzrostu rynku ubezpieczeń	368	
10.6.	Ukształtowanie struktury instytucjonalnej rynku		371
10.7.	Zmiany struktury portfela	376	
10.8.	Gospodarka finansowa firm ubezpieczeniowych i fundusze ubezpieczeniowe		381
10.9.	Działalność lokacyjna zakładów ubezpieczeń	387	
10.10.	Kapitał zagraniczny w sektorze ubezpieczeń w Polsce	391	
10.11.	Sojusze bankowo-ubezpieczeniowe	392	
10.12.	Polscy ubezpieczyciele wobec wspólnego rynku ubezpieczeniowego		394
10.13.	Podsumowanie	395	
	Literatura	396	
11.	System płatniczy (Krzysztof Senderowicz)	397	
11.1.	Podstawowe pojęcia	397	
11.2.	Znaczenie systemu płatniczego	400	
	11.2.1. Rola systemu płatniczego w gospodarce narodowej		400
	11.2.2. Zagrożenia związane z zakłóceniami w funkcjonowaniu systemu płatniczego		403
11.3.	Ewolucja systemu płatniczego w Polsce	406	
	11.3.1. System płatniczy w dobie powstawania rynkowego systemu finansowego		406
	11.3.2. Współczesny system płatniczy	409	
11.4.	Funkcjonowanie polskiego systemu RTGS (system SORBNET)		410
11.5.	Systemy Krajowej Izby Rozliczeniowej SA	413	
	11.5.1. System SYBIR	413	
	11.5.2. System ELIXIR	415	
11.6.	Dostosowywanie polskiego systemu płatniczego do wymogów Unii Europejskiej		416
	Literatura	422	
Część druga. Publiczny system finansowy			
12.	Zasady funkcjonowania i zakres publicznego systemu finansowego (Barbara Woźniak)		425
12.1.	Zadania publiczne i środki ich realizacji	426	
	12.1.1. Zadania państwa	426	
	12.1.2. Zadania samorządu terytorialnego	437	
12.2.	Specyfika publicznego systemu finansowego		445
	12.2.1. Dobra publiczne	445	
	12.2.2. Środki publiczne	451	
12.3.	Sektor finansów publicznych	467	
	12.3.1. Podmioty i instytucje sektora finansów publicznych		467
	12.3.2. Instytucje poboru dochodów publicznych i aparat kontroli publicznej gospodarki finansowej		474
12.4.	Dochody i wydatki sektora finansów publicznych	479	
12.5.	Podsumowanie	490	
	Literatura	492	
13.	System budżetowy państwa (Joanna Marczakowska-Proczka)		495
13.1.	Budżet państwa	495	
	13.1.1. Pojęcie i istota budżetu państwa	495	
	13.1.2. Podstawy prawne gospodarki budżetowej		497
	13.1.3. Funkcje budżetu	499	
	13.1.4. Zasady budżetowe	500	
13.2.	Klasyfikacja budżetowa	505	
13.3.	Planowanie budżetowe	506	
	13.3.1. Etapy tworzenia budżetu	507	
	13.3.2. Rodzaje dochodów i wydatków budżetowych		512
	13.3.3. Metody planowania budżetowego	521	
13.4.	Realizacja budżetu państwa	523	

	13.4.1. Przepływy środków pieniężnych	524	
	13.4.2. Obsługa rachunków budżetu państwa		526
	13.4.3. Dyscyplina budżetowa	528	
	13.4.4. Plan budżetu a jego wykonanie	529	
13.5.	Budżet a skarb państwa	532	
	13.5.1. Miejsce i funkcje skarbu państwa w gospodarce rynkowej		532
	13.5.2. Skarb państwa w sektorze finansów publicznych		534
13.6.	Funkcje budżetu państwa w świetle członkostwa Polski w Unii Europejskiej		536
	Literatura	539	
14.	System finansowy jednostek samorządu terytorialnego (Czesława Rudzka-Lorentz)		541
14.1.	Podstawy gospodarki finansowej samorządu terytorialnego	542	
14.2.	Udział samorządu terytorialnego w dochodach i wydatkach sektora finansów publicznych		544
14.3.	Podział zadań i kompetencji między administrację rządową i samorząd terytorialny		545
14.4.	Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego	549	
14.5.	Dochody jednostek samorządu terytorialnego	553	
	14.5.1. Źródła dochodów	553	
	14.5.2. Powiązania budżetu państwa z budżetami jednostek samorządu terytorialnego		560
14.6.	Przychody i rozchody budżetów jednostek samorządu terytorialnego	568	
14.7.	Budżet jednostek samorządu terytorialnego	571	
14.8.	Kontrola gospodarki finansowej jednostek samorządu terytorialnego i nadzór nad nią		573
14.9.	Przewidywane zmiany w systemie finansowym samorządu terytorialnego		576
	Literatura	578	
15.	Fundusze celowe (Barbara Woźniak)	580	
15.1.	Miejsce i rola funduszy celowych w publicznym systemie finansowym		580
15.2.	Dotacje budżetowe dla funduszy celowych	590	
15.3.	Zadania funduszy celowych i źródła ich finansowania		595
	15.3.1. Fundusze ubezpieczenia społecznego	595	
	15.3.2. Pozostałe fundusze celowe	603	
15.4.	Kierunki zmian funkcjonowania funduszy celowych	614	
	Literatura	617	
16.	Pomoc publiczna (Barbara Woźniak)	618	
16.1.	Istota i zasady działania pomocy publicznej	618	
16.2.	Notyfikacja i autoryzacja pomocy publicznej w Unii Europejskiej		622
16.3.	Podstawy prawne udzielania pomocy publicznej w Polsce		625
16.4.	Rodzaje pomocy publicznej	630	
16.5.	Formy pomocy publicznej	636	
16.6.	Struktura pomocy publicznej w Polsce i w Unii Europejskiej		638
16.7.	Zmiany systemu udzielania pomocy publicznej w Polsce		648
	Literatura	651	
17.	Polityka fiskalna (Barbara Kolanowska-Kowalska)	652	
17.1.	Istota, zakres i funkcje polityki fiskalnej	652	
17.2.	Stabilizacyjne działanie polityki fiskalnej	656	
17.3.	Środki realizacji polityki fiskalnej	660	
	17.3.1. Polityka podatkowa	660	
	17.3.2. Polityka celna	676	
	17.3.3. Pozostałe daniny publiczne	680	
	17.3.4. Dylematy rozdysponowywania środków publicznych		685
	17.3.5. Deficyt budżetowy	691	
17.4.	Zakończenie	702	
	Literatura	704	
18.	Dług publiczny (Grzegorz Gołębiowski)	707	
18.1.	Dług publiczny i jego rodzaje	707	
	18.1.1. Pojęcie długu publicznego	707	
	18.1.2. Systematyka długu publicznego	708	
	18.1.3. Przyczyny powstawania i istota długu publicznego		710
	18.1.4. Alternatywne metody finansowania zadań publicznych		712
18.2.	Ciężar długu w kontekście dopuszczalnych granic zadłużenia	714	
	18.2.1. Aspekty teoretyczne	714	
	18.2.2. Dług publiczny i granice zadłużenia w wybranych krajach		716

18.2.3.	Ustawowe granice zadłużenia	717	
18.3.	Ewolucja zadłużenia publicznego w Polsce w okresie transformacji	717	717
18.3.1.	Wejście państwa na krajowy i międzynarodowy rynek finansowy		
18.3.2.	Instrumenty zaciągania długu	720	
18.3.3.	Poziom i struktura zadłużenia skarbu państwa	721	
18.3.4.	Dług lokalny	725	
18.4.	Strategie zarządzania długiem publicznym	726	
18.4.1.	Restrukturyzacja długu publicznego	727	
18.4.2.	Rządowe strategie zarządzania długiem publicznym w Polsce	731	
18.4.3.	Kierunki zarządzania długiem publicznym w XXI w.	734	
	Literatura	736	

Część trzecia. Finanse podmiotów sfery realnej

19.	Gospodarstwa domowe (Grażyna Rytelewska)	739	
19.1.	Ograniczenie budżetowe konsumpcji w gospodarce rynkowej	739	
19.2.	Źródła finansowania konsumpcji gospodarstw domowych	742	
19.2.1.	Tworzenie i rozdysponowywanie strumienia dochodów sektora gospodarstw domowych		743
19.2.2.	Podatki od osób fizycznych a zmiany w strukturze finansowania konsumpcji		746
19.2.3.	Kredyt konsumpcyjny	749	
19.2.4.	Spożycie ogółem gospodarstw domowych	752	
19.2.5.	Oszczędności jako źródło finansowania odłożonej konsumpcji	754	
19.3.	Zarządzanie majątkiem gospodarstw domowych	758	
19.3.1.	Majątek rzeczowy	759	
19.3.2.	Aktywa finansowe	760	
19.4.	Kierunki zmian w powiązaniach między gospodarstwami domowymi a systemem finansowym		769
	Literatura	771	
20.	Przedsiębiorstwa (Agnieszka Cenkiem, Paweł Felis, Grzegorz Gołębiowski)	773	
20.1.	Finanse przedsiębiorstwa	773	
20.1.1.	Charakterystyka ogólna	774	
20.1.2.	Cele finansów przedsiębiorstwa	774	
20.1.3.	Ruch okrężny kapitału i wartości rzeczowych	775	
20.2.	Źródła finansowania działalności przedsiębiorstwa	776	
20.2.1.	Kapitał własny	776	
20.2.2.	Kapitał obcy	779	
20.3.	Strategia podatkowa przedsiębiorstwa	785	
20.3.1.	Reakcje podatników na obciążenia podatkowe	786	
20.3.2.	Wpływ podatków na działalność przedsiębiorstwa	788	
20.4.	Związki finansów przedsiębiorstw z pozostałymi elementami systemu finansowego		795
20.5.	Wybrane zagadnienia zarządzania finansami przedsiębiorstwa	796	
20.5.1.	Decyzje inwestycyjne i finansowe	796	
20.5.2.	Elementy analizy wskaźnikowej	800	
20.5.3.	Zarządzanie kapitałem obrotowym	802	
	Literatura	806	
21.	Zakończenie. Krajowy system finansowy wobec globalizacji i integracji z Unią Europejską (Jan K. Solarz)	808	
21.1.	Przejawy globalizacji i próby wyjaśnienia niektórych jej aspektów	808	
21.1.1.	Pojęcie i przejawy globalizacji	808	
21.1.2.	Próby teoretycznego wyjaśnienia niektórych aspektów globalizacji		814
21.2.	Międzynarodowy system finansowy	819	
21.2.1.	Pojęcie międzynarodowego systemu finansowego	819	
21.2.2.	Elementy i więzi międzynarodowego systemu finansowego	820	
21.2.3.	Transgraniczna konkurencja w międzynarodowym systemie finansowym		822
21.2.4.	Międzynarodowe standardy finansowe	823	
21.2.5.	Perspektywy rozwoju międzynarodowego systemu finansowego	826	
21.3.	Przesłanki wyjaśniające pogłębianie i rozszerzanie integracji europejskiej	826	
21.3.1.	Raport P. Cecchiniego	827	
21.3.2.	Koncepcje wyjaśniające rozszerzanie i pogłębianie integracji europejskiej		827
21.3.3.	Harmonizacja prawa krajowego z prawem Unii Europejskiej	829	
21.4.	Wpływ globalizacji i integracji europejskiej na polski system finansowy		831
21.4.1.	Wpływ na rynkowy system finansowy	831	